

ענווה

מספר גורמים מביאים להתנהלות תחרותית ולמצבי סכסוך. המרכזי שבהם הוא כידוע גורם האגו. "אני יותר חשוב", "יותר חזק", "יותר חכם" ו"אני גם האפורטרופוס לאמת ולצדק". כששני אנשים עם אגו מנופח מתנגשים, התוצאה עלולה להיות כואבת. אין הרבה הגיון בהתנהלות האנושית הזו, אך מסתבר שהיא טבעית ונובעת מתחושת אי בטחון מתמדת. כך טוען הפילוסוף הנודע הובס, שהטביע את המונח "מצב הטבע". לדעתו תחושת אי הביטחון המתמדת גורמת לאדם לחוש מאוים, ולכן, כדי להבטיח את הישרדותו – הוא מקדים את האיום. הוא מחזק את העצמי – את האגו. ברם, המציאות מלמדת שבמקרים רבים אגו מעורר אגו אצל האחר - מעגל סגור ובלתי פתיר. כיצד אפוא יוצאים מהמעגל הסבוך והקשה?

נדמה כי מידת הענווה היא קוד הקסם שעשוי לרכך באופן ניכר את מתח האגו הבינאישי. לא רק של העצמי, אלא גם של האחר. כשאדם מתנהל בדרך תחרותית, הוא "מתבלבל" כשמושכים אותו אל "מחוץ לקופסה", אל עבר שיח של ענווה. כמה קשה – כמה פשוט. כמה קשה לאדם להנמיך את עצמו, כמה קל ממקום של ענווה להגיע למקום של פיוס. במקום של ענווה אני כבר לא הכי חזק, אני לא הכי חכם ואני גם לא הכי חשוב. יתר על כן, במקום של ענווה אין אמת אחת. האמת של העצמי במקרה הטוב סובייקטיבית בלבד.

דומה שאין ענווה גדולה יותר מהענווה שמצויה אצל משה רבינו כפי שהתורה מעידה עליו (במדבר י"ב): **"וְהָאִישׁ מֹשֶׁה (ענו) עָנִיו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה"**. חז"ל מוצאים לכך רמזים גם בפסוקי התורה בפרשת שמיני. ביום השמיני למילואים בגמר בניית והקמת המשכן, בני ישראל ממתנינים שמונה ימים בקוצר רוח להתגלותו של א-לוהים, כשברקע ענן שחור של חטא העגל. הם חשים תסכול ובושה (רש"י): "והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבינו כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל". איזו בושה! נוכח המציאות הקשה משה לוקח יוזמה: **"וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן אֶל אֱהֹל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה אֶל כָּל הָעָם"** (ויקרא ט'). משה מגיע לאוהל מועד יחד עם אהרון "יד ביד", מברכים וכבוד א-לוהים מתגלה. מדוע מקפיד משה להגיע לאוהל מועד יחד עם אהרון? – מסביר רש"י שבסיטואציה ההקשה של אותו יום, משה בוחר להקטין את עצמו וכך הוא אומר לעם: "אהרון אחי כדאי וחשוב ממני, שעל ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם, ותדעו שהמקום בחר בו". כמה טבעי בסיטואציה אחרת, שהאדם ייקח את הקרדיט לעצמו! יקבל הרבה כבוד אך גם יוביל למתח ותחרות עם האחר. משה, מבכר להעביר את כול הקרדיט לאחיו אהרון. מדהים.

בהמשך הפרשה מתחוללת טרגדיה גדולה – מות שני בני אהרון: **"...וַיִּקְרְבוּ לְפָנָי ה' אִשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צָוָה אֲתֶם: וַתִּצָּא אִשׁ מִלְּפָנָי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לְפָנָי ה'"**. קולמוסים רבים נשברו כדי להסביר את חטאם של נדב ואביהו, ואנו נניח לנושא מורכב זה, ונתמקד בשלבים הבא. בעקבות החטא משה "מביט קדימה" ומנסה להביא בשעה קשה זו, סוג של נחמה לאהרון: **"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדָּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְפַּד וַיִּדַם אֶהְרֹן"**. גם בשאלת הקשר שבין מות בני אהרון לקידוש ה', נשברו לא מעט קולמוסים. נתמקד במשה ונבין כיצד הוא מנסה לנחם את אהרון אחיו (רש"י): "אמר משה לאהרון, אהרון אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במיוחדעו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך". מי הם הקרובים שאומר עליהם הכתוב **"בְּקִרְבֵי אֶקְדָּשׁ" - ?** משה מודה ואומר כי נדב ואביהו הם הקרובים לה', למרות ודווקא בעקבות מותם. כמה טבעי היה מצד משה לקחת לעצמו את הקרדיט ולהאשים את בני אהרון. כל כך מרגש!

אין לנו אלא לספוג מעט מן ההשראה שדמותו המופלאה משה רבינו מקרינה עלינו. לנסות בכול סיטואציה של מחלוקת, להנמיך את עצמנו ולו במעט. גם אם מעט יהיה – דינו.